

Accountantsrapport 2013

Stichting Apenheul

Apeldoorn

Inhoud

Accountantsrapport	2
Opdracht	3
Algemeen	4
Resultaat	5
Financiële positie	9
Fiscale positie	10
Bijlage: Financieel verslag	12
Jaarverslag 2013 van de directie	14
Jaarrekening	19
Geconsolideerde balans per 31 december 2013	20
Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2013	22
Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2013	23
Toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening	24
Balans per 31 december 2013	38
Winst-en-verliesrekening over 2013	40
Toelichting op de balans en winst-en-verliesrekening	41
Overige gegevens	43
Voorstel winstbestemming	44
Controleverklaring	45
Bijlagen	47
Winst-en-verliesrekening over 2013 en 2012	48
Winst-en-verliesrekening per afdeling	49

Accountantsrapport

Stichting Apenheul
t.a.v. de directie en de Raad van Toezicht
Postbus 97
7300 AB APELDOORN

2 juli 2014

Referentie: JB/e0329978/HBH/vg

Geachte heren,

Opdracht

In overeenstemming met hetgeen daaromtrent is opgenomen in onze opdrachtbrief d.d. 8 augustus 2013, hebben wij de jaarrekening 2013 van Stichting Apenheul te Apeldoorn gecontroleerd. De controle heeft tot doel het uitbrengen van een onafhankelijk oordeel over de jaarrekening alsmede over het verenigbaar zijn van jaarverslag en overige gegevens met deze jaarrekening.

De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van de directie en de Raad van Toezicht van de Stichting. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de jaarrekening te verstrekken. Wij hebben de controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht.

Als bijlage bij dit accountantsrapport hebben wij een kopie van de door ons gecontroleerde jaarrekening toegevoegd, waarbij wij een controleverklaring hebben afgegeven d.d. 2 juli 2014.

Tevens hebben wij een kopie toegevoegd van de overige gegevens inclusief de daarin begrepen controleverklaring.

---

*PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Zuiderzeelaan 53, 8017 JV Zwolle, Postbus 513, 8000 AM Zwolle
T: 088 792 00 38, F: 088 792 94 61, www.pwc.nl*

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Algemeen

1 Vaststelling jaarrekening 2012

De bestuursvergadering heeft de jaarrekening 2012, zoals opgenomen in het door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. uitgebrachte rapport d.d. 11 juni 2013, ongewijzigd vastgesteld.

2 Consolidatie

Met ingang van 2009 is de jaarrekening van de Stichting WereldNatuurhuis opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van Stichting Apenheul. De Stichting WereldNatuurhuis is opgericht op 3 februari 2009. In de Stichting WereldNatuurhuis is een nieuw gebouw gerealiseerd. Medio 2010 heeft de oplevering hiervan plaatsgevonden.

3 Resultaat 2013

Over het boekjaar 2013 werd geconsolideerd een nettoverlies geleden van € 95.400 (2012: € 713.903 positief). Dit bedrag is, vermeerderd met een bijdrage aan APCT ad € 25.000, conform hetgeen daaromtrent in de statuten is vermeld, ten laste van de overige reserves gebracht.

4 Mutaties Gaiapark B.V.

In 2013 is het belang in Gaiapark B.V. ongewijzigd gebleven (19,94%).

In 2007 heeft deze deelneming haar onroerend goed geherwaardeerd met € 2.615.798. Als gevolg van afwijkende waarderingsgrondslagen tussen Gaiapark B.V. en Stichting Apenheul wordt deze herwaardering niet opgenomen in de waardering van de deelneming.

Resultaat

1 Vergelijking geconsolideerde winst-en-verliesrekening 2013 en 2012

	Begroting 2013*)	2013	2012
	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000
Netto-omzet			
Dierenpark	6.149	5.466	5.883
Horeca en St@art	2.578	2.434	2.622
Souvenirshop	641	600	638
WereldNatuurhuis (incl. huur Apenheul)	520	524	471
	9.888	9.024	9.614
Kosten dierverzorging	175	205	174
Kostprijs van de omzet Horeca en St@art	828	794	811
Kostprijs van de omzet Souvenirshop	269	255	254
	1.272	1.254	1.239
Bruto-omzetresultaat	8.616	7.770	8.375
Personeelskosten	4.149	4.061	4.221
Huisvestingskosten (inclusief huur WereldNatuurhuis)	999	1.177	1.082
Algemene kosten en beheerskosten	1.228	920	879
	6.376	6.158	6.182
Afschrijvingen materiële vaste activa	1.185	1.188	1.148
	7.561	7.346	7.330
Bedrijfsresultaat	1.055	424	1.045
Rentebaten en -lasten	(373)	(360)	(365)
Resultaat deelneming	0	(183)	10
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	682	(119)	690
Vennootschapsbelasting	(35)	24	24
	647	(95)	714

*) Apenheul enkelvoudig

2 Vergelijking uitkomsten 2013 en 2012 per exploitatie

Het nettoresultaat ad € 95.400 (2012: € 713.903) kan als volgt nader worden geanalyseerd:

	Uitkomst 2013	Uitkomst 2012
	x € 1.000	x € 1.000
a. Dierenpark	46	607
b. Horeca en St@art	135	360
c. Souvenirshop	148	182
d. Stichting WereldNatuurhuis	(424)	(435)
	<u>(95)</u>	<u>714</u>

a. Dierenpark	Uitkomst 2013		Uitkomst 2012	
	x € 1.000	%	x € 1.000	%
Netto-omzet	5.466	100,0	5.883	100,0
Kosten dierverzorging	205	3,8	174	3,0
Bruto-omzetresultaat	<u>5.261</u>	<u>96,2</u>	<u>5.709</u>	<u>97,0</u>
Personeelskosten	3.167	58,0	3.347	56,9
Huisvestingskosten	562	10,2	522	8,9
Algemene kosten en beheerskosten	628	11,5	583	9,9
Interne eliminatie	(186)	(3,4)	(175)	(3,0)
	<u>4.171</u>	<u>76,3</u>	<u>4.277</u>	<u>72,7</u>
Afschrijvingen materiële vaste activa	817	14,9	789	13,4
	<u>4.988</u>	<u>91,2</u>	<u>5.066</u>	<u>86,1</u>
Bedrijfsresultaat	<u>273</u>	<u>5,0</u>	<u>643</u>	<u>10,9</u>
Rentelasten	(44)		(46)	
Resultaat deelneming	(183)		10	
Nettoresultaat	<u>46</u>		<u>607</u>	

b. Horeca en St@art

	Uitkomst 2013		Uitkomst 2012	
	x € 1.000	%	x € 1.000	%
Netto-omzet	2.434	100,0	2.622	100,0
Inkoopwaarde van de omzet	794	32,6	811	30,9
Bruto-omzetresultaat	1.640	67,4	1.811	69,1
Personeelskosten	796	32,7	778	29,7
(Doorbelaste) huisvestingskosten	456	18,7	394	15,0
(Doorbelaste) algemene kosten en beheerskosten	277	11,4	281	10,7
Interne eliminatie	(179)	(7,3)	(137)	(5,2)
	1.350	55,5	1.316	50,2
Afschrijvingen materiële vaste activa	212	8,7	200	7,6
	1.562	64,2	1.516	57,8
Bedrijfsresultaat	78	3,2	295	11,3
(Doorbelaste) rentelasten	(4)		(4)	
	74		291	
Belasting	61		69	
	135		360	

c. Souvenirshop

	Uitkomst 2013		Uitkomst 2012	
	x € 1.000	%	x € 1.000	%
Netto-omzet	600	100,0	638	100,0
Inkoopwaarde van de omzet	255	42,5	254	39,8
Bruto-omzetresultaat	345	57,5	384	60,2
Personeelskosten	98	16,3	96	15,1
(Doorbelaste) huisvestingskosten	18	3,0	16	2,5
(Doorbelaste) algemene kosten en beheerskosten	16	2,7	14	2,2
Afschrijvingen materiële vaste activa	132	22,0	126	19,8
	28	4,7	30	4,7
	160	26,7	156	24,5
Bedrijfsresultaat	185	30,8	228	35,7
(Doorbelaste) rentelasten	0		(1)	
Vennootschapsbelasting boekjaar	185		227	
	(37)		(45)	
Nettoresultaat	148		182	

d. Stichting WereldNatuurhuis

	Uitkomst 2013		Uitkomst 2012	
	x € 1.000	%	x € 1.000	%
Netto-omzet	524	100,0	471	100,0
Interne eliminatie	(365)	(69,7)	(312)	(66,2)
Bruto-omzetresultaat	159	30,3	159	33,8
Huisvestingskosten	141	26,9	150	31,8
Afschrijvingen materiële vaste activa	131	25,0	129	27,5
	272	51,9	279	59,3
Bedrijfsresultaat	(113)	(21,6)	(120)	(25,5)
Rentelasten	(311)		(315)	
Nettoresultaat	(424)		(435)	

Financiële positie

Aan de hand van de in de jaarrekening opgenomen balans kan de vermogensstructuur als volgt worden weergegeven (bedragen x 1.000):

	2013		2012	
	€	%	€	%
Vastgelegde middelen				
Materiële vaste activa	11.833	88,1	11.940	87,2
Financiële vaste activa	1.767	13,1	1.951	14,2
	<u>13.600</u>	<u>101,2</u>	<u>13.891</u>	<u>101,4</u>
Vlottende activa				
Vorraden	105	0,8	60	0,4
Vorderingen	300	2,3	226	1,5
Liquide middelen	971	7,2	976	7,1
	<u>1.376</u>	<u>10,3</u>	<u>1.262</u>	<u>9,0</u>
Kortlopende schulden	(1.540)	(11,5)	(1.433)	(10,4)
Werkkapitaal	<u>(164)</u>	<u>(1,2)</u>	<u>(171)</u>	<u>(1,4)</u>
Totaal werkzaam vermogen	<u>13.436</u>	<u>100,0</u>	<u>13.720</u>	<u>100,0</u>
Dit wordt gefinancierd met:				
Eigen vermogen	6.473	48,2	6.594	48,0
Voorzieningen	53	0,4	91	0,6
Langlopende schulden	6.910	51,4	7.035	51,4
	<u>13.436</u>	<u>100,0</u>	<u>13.720</u>	<u>100,0</u>

Uit bovenstaande opstelling blijkt dat het werkkapitaal met € 7.000 is toegenomen.

Volledigheidshalve merken wij op dat onder kortlopende schulden € 317.719 (2012: € 308.071) is opgenomen inzake een schuld in rekening-courant aan Stichting Apenheul Primate Conservation Trust te Apeldoorn.

Door de bankier is een krediet in rekening-courant ter beschikking gesteld van € 850.000 en een seizoenskrediet van € 1.350.000. Per 31 december 2013 is onder deze faciliteit € nihil opgenomen.

De mutatie van het werkkapitaal kan als volgt worden geanalyseerd (bedragen x € 1.000):

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Herkomst der middelen		
Nettoresultaat	(95)	714
Afschrijvingen en bijzondere waardevermindering materiële vaste activa	1.189	1.151
Cashflow	1.094	1.865
Mutatie voorzieningen	(38)	(100)
	<u>1.056</u>	<u>1.765</u>
Besteding der middelen		
Investerings materiële vaste activa	1.082	858
Mutatie deelneming	(184)	10
Mutatie langlopende schulden	126	140
Bijdrage APCT uit resultaat 2011	25	62
	<u>1.049</u>	<u>1.070</u>
Mutatie werkkapitaal	<u>7</u>	<u>695</u>

Fiscale positie

De exploitatie van de souvenirshop is belast met vennootschapsbelasting.
De resultaten uit dierenpark en het restaurant zijn onbelast.

1 Belastbaar bedrag

Het belastbaar bedrag over 2013 kan als volgt worden berekend:

	€
Resultaat vóór vennootschapsbelasting souvenirshop en St@art	61.129
Huur gebouw de St@art	(178.705)
	<u>(117.576)</u>
Fiscale lagere afschrijvingen gebouwen souvenirshop:	11.900
Belastbaar bedrag	<u>(105.676)</u>

De hierover te vorderen vennootschapsbelasting bedraagt € 21.140.

2 Voorziening latente belastingverplichting

De voorziening latente belastingverplichtingen is gevormd voor verschillen in de waardering van de souvenirshop als gevolg van het toepassen van de herinvesteringsreserve. De waardering is geschied tegen de voor 2013 geldende belastingtarieven.

De latente belastingverplichting bedraagt per 31 december 2013 € 5.616.
Het verloop van de voorziening is als volgt:

	€
Stand per 1 januari 2013	7.996
Af: vrijval 2013	(2.380)
	<hr/>
Stand per 31 december 2013	5.616
	<hr/>

3 Vennootschapsbelasting – winst-en-verliesrekening

	€
Vennootschapsbelasting boekjaar – te vorderen	21.140
Vrijval voorziening latente belastingverplichting	2.380
	<hr/>
Per saldo - bate	23.520
	<hr/>

4 Vennootschapsbelasting – balans

	Belastingjaar			
	Totaal	2013	2012	2011
	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2013 - te vorderen	72.256	0	32.847	39.409
Betaald in boekjaar	7.318	7.318	0	0
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	79.574	7.318	32.847	39.409
Te vorderen over boekjaar	21.140	21.140	0	0
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december – te vorderen	100.714	28.458	32.847	39.409
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>

Hoogachtend,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door J.S. Boom RA

Bijlage: Financieel verslag

Jaarverslag 2013 van de directie

1 Algemeen

Statutaire doelstelling

Stichting Apenheul heeft ten doel natuurbeschermingseducatie en soortenbehoud (d.w.z. behoud van bedreigde diersoorten en hun leefgebieden) door middel van het beheer en de exploitatie van een dierenpark met als specialiteit primaten.

Activiteiten

De stichting exploiteert het apenpark Apenheul te Apeldoorn, dat zich voornamelijk richt op dagbezoekers en seizoenkaarthouders afkomstig uit Apeldoorn, de verblijfsrecreatie op de Veluwe en uit andere delen van Nederland. Daarnaast worden internationale toeristen aangetrokken.

Juridische structuur

Stichting Apenheul is een stichting met ideële doelstellingen. Het bestuur wordt gevormd door een directie, bestaande uit de algemeen directeur (tevens statutair bestuurder) en de zoölogisch directeur. De Raad van Toezicht ziet toe op het beleid en de uitvoering. De gemeente Apeldoorn heeft het recht om voor benoeming voorgedragen leden van de Raad van Toezicht goed te keuren dan wel af te wijzen.

Interne organisatie

De dagelijkse leiding ligt bij de directie. De algemeen directeur (C.E. de Ruiter) is eindverantwoordelijk voor de gehele bedrijfsvoering. De verantwoordelijkheid voor afdelingen is binnen de directie verdeeld. De algemeen directeur stuurt de volgende afdelingen aan: Operationele Zaken (Horeca, Shop, Kassa's en Bezoekersservice), Financial Management & Control, Personeel & Organisatie, Marketing/Communicatie/PR, Vormgeving, Sales en Receptie. Hij is tevens directeur van Stichting WereldNatuurhuis. De zoölogisch directeur (F.E. Rietkerk) stuurt de volgende afdelingen aan: Dierverzorging, Technische Dienst, Parkdienst en Kennis & Onderzoek. Hij is tevens verantwoordelijk voor de organisatie van vrijwillige gidsen en is directeur van Apenheul Primate Conservation Trust (in communicatie Apenheul Natuurbehoud Fonds genoemd).

De directie overlegt (minimaal) maandelijks met het MT+. In deze vergadering vindt in feite de besluitvorming m.b.t. de aansturing van de organisatie plaats. Het MT bestaat naast de directie uit het hoofd Operationele Zaken (E. Cheizoo) en de Manager Marketing & Communicatie (mw S. Fledderus). Het MT heeft de operationele verantwoordelijkheid voor het bedrijf. In de MT+ vergadering wordt dit team uitgebreid met het hoofd Financial Management & Control (M. van der Welle per 1 juni 2014) en het Hoofd Personeel & Organisatie (mw R. Knijn-vd Drift). Zij adviseren het MT.

Stichting Apenheul heeft een Ondernemingsraad, bestaande uit vijf gekozen leden. Gemiddeld over het verslagjaar had Stichting Apenheul 100 fte aan arbeidsplaatsen.

Deelneming

Stichting Apenheul houdt een deelneming van 19,94% in GaiaPark, een educatief/thematisch dierenpark in Kerkrade. Apenheul levert een commissaris (C. Hage; voorzitter van de RvC GaiaPark én van de RvT Apenheul). RvT-lid B. Lamberts vertegenwoordigt Stichting Apenheul als aandeelhouder in de AvA. GaiaPark B.V. boekte in haar achtste exploitatiejaar (2013) een verlies na belastingen van € 920.790.

Gevoerde Beleid

Het beleid van Stichting Apenheul was er in het verslagjaar onverminderd op gericht voldoende bezoekers te trekken om een gezonde financiële positie te behouden, en deze bezoekers – in het kader van de Stichtingsdoelstellingen – een aangenaam en hoogwaardig “dagje dierentuin” te bieden, met goede natuur- en duurzaamheidseducatieve aspecten om liefde voor de natuur bij de parkgasten te vergroten.

2 Financiële Informatie

Ontwikkelingen gedurende het boekjaar

Na twee zeer goede jaren was 2013 een moeilijk jaar voor Apenheul. De weersomstandigheden in vrijwel het gehele voorseizoen waren dermate ongunstig dat dit de exploitatie van het gehele jaar sterk negatief heeft beïnvloed. Het seizoen begon eind maart. Er lag toen nog sneeuw en een aantal apensoorten kon niet naar buiten. De maanden april en mei waren ook erg koud en nat. Hier hebben alle dagattracties in Nederland mee te kampen gehad, maar we hebben ervaren dat Apenheul als park met een expliciete buitenbeleving hier meer last van had dan de meeste concurrenten. Het voorseizoen werd afgesloten met een achterstand van zo'n 40% op de begroting. De zomermaanden en het najaar hebben vervolgens in het teken gestaan van het genereren van extra omzet en het drukken van de kosten. Dit heeft geleid tot een voor de omstandigheden zeer bevredigend resultaat. Het aantal bezoekers kwam evenals in 2011 uit op 447.000, een afname van 8% t.o.v. 2012. De totale markt voor dierentuinbezoeken bleef dit jaar stabiel. Bovendien werd een recordaantal van 20.000 seizoenkaarten verkocht. De zakelijke markt (congressen en evenementen) is heel licht teruggevallen. Al met al is het resultaat voor Apenheul (exclusief resultaat deelneming) een positief saldo van € 146.985.

Apenheul heeft in 2013 dus naar omstandigheden een goed jaar gehad, maar het viel tegen ten opzichte van de jaren ervoor. De mindere weersomstandigheden vertaalden zich ook in een iets lagere waardering van het parkbezoek: 8,2 in 2013 tegen 8,3 in 2012. Dit cijfer is echter nog steeds hoger dan de waardering in de jaren ervoor (8,0).

In de zomer en het najaar hebben we veel extra promotie ingezet om gasten te trekken en zo tot een positief resultaat te komen. De gemiddelde besteding per persoon (entree, horeca en souvenirs) stond toch slechts licht onder druk.

De zakelijke markt is heel licht teruggevallen t.o.v. 2012. Het eerste halfjaar verliep uitstekend met een groei van zo'n 25%. Het laatste kwartaal hadden we plotseling te maken met veel afzeggingen, waardoor we uiteindelijk een omzetafname van 3% hebben gerealiseerd. Het lijkt een tijdelijke dip, want de omzet ontwikkelt zich in 2014 weer positief.

Gedurende het verslagjaar werd door stichting Apenheul voor in totaal € 1.082.407 geïnvesteerd. Een groot deel van dit bedrag is naar het gebied van de orang-oetans gegaan. In ons park en in onze communicatie waren de schijnwerpers in 2013 op deze dieren gericht. Het gebied rondom de eilanden is aangepast met als doel een betere dierbeleving. Uitzichtpunten en rustplekken bieden gasten de mogelijkheid dichterbij de dieren te komen en hun gedrag en verhoudingen goed waar te nemen. Verder is een plek ingericht waar een verzorger nu dagelijks een presentatie houdt. Ook hier staat het gedrag van de dieren en vooral de gelijkenissen met dat van mensen centraal. Ten slotte zijn er ook elementen toegevoegd waar ouders en kinderen spelenderwijs van alles opsteken.

Verder is er een investering gedaan in de entree van het populaire doodshoofdapengebied. De inrichting was zo, dat zich regelmatig bij de ingang van het gebied een groep mensen ophoopte bij het eerste contact met de dieren. De doorstroming is nu verbeterd. Aan diverse projecten op het gebied van dieren, horeca, winkel, IT en aankleding van het park zijn kleinere bedragen besteed. Ten slotte is een bedrag van meer dan € 300.000 betaald aan de Gemeente Apeldoorn als bijdrage aan de renovatie van Park Berg & Bos, waar al onze gasten gebruik van maken op weg naar ons park.

Hoewel er in 2013 –in tegenstelling tot voorgaande jaren- geen nieuwe zoogdiersoort aan de collectie werd toegevoegd, gebeurde er toch weer van alles bij de dieren. De orang-oetans stonden niet voor niets centraal. Daar was een indrukwekkende metamorfose gaande. Na de dood van 'koning Karl' in 2012, ontwikkelde Amos zich in 2013 duidelijk tot leidende wangplatenman; van een androgien ogend dier veranderde hij in een imposante man met een enorme gestalte, wangplaten aan zijn gezicht en lang haar. De ontwikkeling in de groep werd nog extra aangezwengeld toen wij het verzoek ontvingen vanuit het internationale fokprogramma (EEP) om een tweede wangplatenman, Kevin uit Berlijn, een plaats te geven. Hij arriveerde in september. Het ziet er naar uit dat Amos en Kevin prima naast elkaar kunnen leven in Apenheul. Hun territoria houden wij gescheiden, terwijl de overige orang-oetans wel van gebied kunnen wisselen. Verder waren er geboortes bij o.a. de doodshoofdapen, de bijzondere sifaka's en de in 2012 gearriveerde rode brulapen. Bonobovrouwje Besede arriveerde in de zomer vanuit Keulen in Apenheul. Helaas gaat het nog niet goed met de neusapen in Apenheul. In september ontvingen wij de jonge mannen Jeff en Goalie. Het vervoer en de introductie verliepen vlekkeloos. Een maand later troffen we Goalie echter dood aan in zijn verblijf. Bij het postmortale onderzoek werd vastgesteld dat hij – ondanks een gezonde eetlust- niet in goede conditie was en een tekort aan eiwit in het bloed vertoonde. De exacte oorzaak zal helaas waarschijnlijk nooit achterhaald worden. Er werden geen symptomen van stress geconstateerd. Apenheul en onze partner Singapore Zoo willen ondanks deze tegenslag de samenwerking en het houden van de neusapen in ons park nog steeds tot een succes brengen.

Ondanks het mindere bezoekersaantal in 2013, waren parkgasten nog vrijwel onverminderd enthousiast over hun bezoek aan ons park. Het vernieuwde orang-oetan gebied werd zeer gewaardeerd. De waardering van de horeca is al een aantal jaren met een opmars bezig en was weer hoger dan vorig jaar (7,5 vs 7,3) en de gemiddelde waardering voor onze medewerkers steeg ook verder: van een 8,2 naar een 8,3. Met name de dierbeleving viel wat terug, met 0,2 punt gemiddeld. Waarschijnlijk is dit aan de weersomstandigheden te wijten. Al met al viel in dit jaar met niet-optimale omstandigheden (koud en nat in het voorjaar, erg druk in de zomer en het najaar) de score vrijwel hetzelfde uit als vorig jaar: 8,2 vs 8,3. Een belangrijke maatstaf voor waardering en loyaliteit is de NPS: de Net Promoter Score. Dit is het percentage gasten dat Apenheul actief aanbeveelt bij bekenden, verminderd met het percentage dat een bezoek juist zou afraden. Apenheul heeft net als vorig jaar een NPS van 45. Twee jaar geleden was deze nog 27. Dit positieve resultaat is natuurlijk sterk van belang voor het krachtigste promotie-instrument: de mond-tot-mond reclame.

De communicatie stond in 2013 in het teken van de orang-oetans en in het bijzonder de ontwikkeling van hun 'koning' Amos. In het begin van het seizoen waren honderden mensen met rood haar uitgenodigd om aanwezig te zijn bij de zogenaamde opening van zijn koninkrijk door de eveneens rode Amos. Verder kwamen Amos en de overige orang-oetans naar voren in een tv-commercial die in de zomer werd uitgezonden en op een landelijke billboard campagne.

Voor de tweede achtereenvolgende maal eindigde Apenheul in de top-3 bij de verkiezing van het Leukste dagje uit door het Land van ANWB, de grootste publieksprijs op dit gebied in Nederland. De Efteling won de prijs, maar we zijn uitermate trots op deze bijzonder hoge waardering van het Nederlandse publiek.

Omzet en resultaat

De bezoekersaantallen in 2013 bleven zo'n 8% achter bij de begroting. De geprognostiseerde omzet werd dan ook ruimschoots niet gehaald. Deze bleef een kleine € 900.000 achter bij de begroting en een kleine € 600.000 bij vorig jaar. Al met al daalde de totale (geconsolideerde) omzet met 6,9% t.o.v. vorig jaar en kwam uit op € 8.659.000.

Veruit het grootste deel van de achterblijvende omzet kwam voort uit de lagere entree. De werkelijke entree-omzet bedroeg € 5.466.000, terwijl € 6.149.000 (akkoord) was begroot. De entreprijs per persoon was lager door een groter aandeel van de grote promotionele activiteiten. Apenheul werkte in 2013 samen met C1000, de Nationale Postcode Loterij, de BankGiro Loterij, de Vriendenloterij en Vakantieveilingen.

Met € 2.434.000 lag de (bruto-)omzet van de horeca (inclusief zakelijk) ook iets lager dan begroot (€ 2.578.000) en vorig jaar (€ 2.622.000). Gezien het veel lagere aantal bezoekers, is dit echter een goed resultaat. Hetzelfde geldt voor de omzet in de souvenirshop: € 600.000 werkelijk versus € 641.000 begroot en € 638.000 vorig jaar. Uit deze cijfers blijkt, dat de bezoekersaantallen de voornaamste drijver zijn van de omzet.

Na het voorseizoen was duidelijk dat de bezoekersaantallen en de omzet dit jaar sterk zouden achterblijven. Het MT heeft toen actie ondernomen om zowel de omzet te stimuleren als de kosten te drukken. Over de hele breedte is getracht de kosten terug te dringen en dit is gelukt op een aantal punten waar flexibiliteit mogelijk is. Er waren echter ook al kostenoverschrijdingen gerealiseerd. Al met al zijn de kosten zo'n € 200.000 lager uitgekomen dan begroot en ongeveer gelijk aan die van vorig jaar. De doorgevoerde kostenverlagingen hebben wel effect op de bedrijfsvoering 2014, omdat een deel van de personele aanpassingen pas na het seizoen is geëffectueerd, maar dus wel blijvend zijn in het volgende jaar.

Al met al lag het resultaat na belastingen met € 95.000 negatief onder de begroting 2013 (€ 647.000). Dit verschil laat zich verklaren door een achterblijvend operationeel resultaat van Apenheul en stichting Wereldnatuurhuis à € 559.000 en een niet-begroot negatief resultaat van € 183.000 op de deelneming in GaiaPark BV in Kerkrade.

Stichting WereldNatuurhuis

In 2009 is de Stichting WereldNatuurhuis opgericht. Deze stichting stelt zich ten doel duurzaamheid te bevorderen door het beheer en de exploitatie van een gebouw op de rand van Apenheul en Park Berg & Bos. Per eind 2009 is de algemeen directeur van Stichting Apenheul eveneens onbezoldigd directeur van Stichting WereldNatuurhuis.

In 2010 is het gebouw gereedgekomen, opgeleverd en in gebruik genomen door de huurders Apenheul (kantoorruimte en ontvangstruimtes) en het Natuurhuis (onderdeel van Accres bv, leslokalen en kantoren).

De St@art werd in 2013 verhuurd aan twee huurders: Apenheul (kantoorruimte en een auditorium en foyer voor groepsontvangsten) en Corporate Facility Partners (CFP).

Per 31 december 2012 is het huurcontract met de eerdere huurder Accres beëindigd, omdat de gemeentelijke subsidie voor het Natuurhuis is stopgezet. Accres betaalt Stichting WereldNatuurhuis een beëindigingsvergoeding, gedeeltelijk vindt dit plaats in 2014. In het jaar 2014 zal het grootste deel van de hypothecaire lening die afgesloten is worden geherfinancierd tegen een veel lagere rente.

In het boekjaar was het negatieve resultaat van de stichting € 59.000.

Kasstroom en financieringsbehoeften

De EBITDA van de exploitatie van stichting Apenheul bedroeg € 1.230.000. De investeringen voor het dierenpark konden hieruit gefinancierd worden.

De totale netto kasstroom voor de beide stichtingen bedroeg € 5.000 negatief.

Aan het eind van 2010 is met de Rabobank een nieuwe financiering overeengekomen. De basisvoorziening bedraagt € 1.250.000 (het gehele seizoen) en een maximaal additioneel seizoenskrediet van nog eens € 1.350.000. De basisvoorziening wordt in de komende jaren afgebouwd aan de hand van de gerealiseerde EBITDA.

Risicoanalyse

Het risicobeheer is binnen Stichting Apenheul geïntegreerd in de operationele managementtaken. De risico's worden in voldoende mate beheerst. Voor onder andere brand- en bedrijfsschade zijn passende verzekeringen afgesloten. Er zijn geen risico's die van zodanige omvang zijn dat ze als bijzonder moeten worden gekwalificeerd.

Strategische risico's worden afgedekt door de continue aandacht die binnen het bestuur en haar adviseurs aan de strategie van de Stichting wordt besteed.

Renteschommelingen hebben een beperkte invloed op het resultaat van de stichting.

3 Aspecten van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

Algemeen

Het gespecialiseerde apenpark "Apenheul" biedt honderdduizenden bezoekers een aangename mogelijkheid tot vrijetijdsbesteding. Daarbij wordt tevens een belangrijke boodschap over de schoonheid van de natuur, het belang van natuurbehoud en de noodzaak van een duurzame omgang met natuur en milieu uitgedragen.

Apenheul heeft in 2012 de Goldstatus van het internationale duurzaamheidskeurmerk Greenkey verworven. Daartoe is onder andere een Greenteam ingesteld, dat bestaat uit medewerkers van diverse afdelingen en twee MT-leden. Dit team stippelt een duurzaamheidsagenda uit voor de komende jaren. De aanbevelingen worden regelmatig in MT+ vergaderingen geagendeerd en bekrachtigd. De ambitie op duurzaamheidsgebied is hiermee verder verhoogd. De plannen hebben betrekking op alle aspecten van de bedrijfsvoering, inclusief het assortiment dat in de horeca wordt gevoerd.

In 2013 stond verdere bewustwording van alle medewerkers centraal.

Milieu-aspecten

In Apenheul vindt geen productie plaats, en er is in dat opzicht dus geen sprake van enige belasting voor het milieu. Daarbij dient wel te worden aangegeven dat het overgrote deel van de bezoekers per auto naar Apenheul komt, hetgeen leidt tot naar schatting 10 miljoen gereden autokilometers. Daarnaast vergen verwarming en ventilatie ten behoeve van dierverblijven, kantoren en het bereiden van horecaproducten aanzienlijke hoeveelheden gas en elektriciteit. Met betrekking tot elektrische energie gebruikt Apenheul "groene stroom". In 2009 is Apenheul ook overgegaan op het gebruik van "groen" gas.

Apenheul compenseert overigens de gehele CO₂ uitstoot van bedrijfsvoering en bezoekerskilometers middels een suikerpalmproject in Indonesië (zie Verslag van de Directie 2007).

Afvalstromen m.b.t. dierlijke bijproducten (mest e.d.), horeca- en andere verpakkingen en overige bedrijfsactiviteiten worden tot een minimum beperkt en volgens de geldende normen afgevoerd.

Apenheul werkt met een extern bureau dat zich specialiseert in advisering met betrekking tot duurzame bedrijfsvoering. De aanbevelingen die zijn gedaan, zijn opgevolgd.

Sociale aspecten

Apenheul is aangesloten bij de CAO "Leisure". Binnen de onderneming wordt een uitgebreid systeem van overleg, verslaglegging en communicatie gehanteerd. EHBO, BHV, VWGM, RIES, ARBO-beleid etc. zijn op orde. Het systeem van periodieke functioneringsgesprekken functioneert redelijk, maar verdient nog verbetering. De pensioenvoorzieningen werden in het boekjaar geïndexeerd.

Economische aspecten

In 2013 werden geen bijzondere bijdragen geleverd aan afnemers, toeleveranciers en overheid. Stichting Apenheul Primate Conservation Trust (APCT) heeft na een aantal jaren een stabiele financiële basis. Apenheul heeft in 2013 een bedrag van € 59.503 ingezameld ten bate van natuurbehoudprojecten en overgedragen aan APCT. Bovendien betaalde Apenheul € 11.829 aan rente aan APCT voor het vruchtgebruik van de door APCT opgebouwde financiële reserve. Ten slotte heeft Apenheul uit de winst een bedrag van € 25.000 bestemd voor APCT.

4 Toekomst

De strategie "Sprankelend van Karakter" met een looptijd van drie jaar (2010-2012) is succesvol uitgevoerd en heeft meer dan bevredigende resultaten opgeleverd. De strategie was erop gericht op meerdere fronten stabiliteit te creëren. Na jaren van tegenvallende resultaten was het zowel voor de medewerkers als voor de financiële huishouding van belang weer "tot rust" te komen. Het succes van de strategie heeft ons in een uitstekende uitgangspositie voor de toekomst gemanoeuvreed.

Apenheul gaat in de komende jaren de nieuwe strategie “Mijn eigen Apenheul” implementeren. Deze is erop gericht al onze gasten te helpen een unieke eigen ervaring te laten hebben. Hiertoe zal onder andere de layout van het park wezenlijk moeten worden aangepast om meer flexibiliteit mogelijk te maken. Verder zal op allerlei manieren de betrokkenheid van alle stakeholders (de parkgasten voorop) bij Apenheul vergroot worden. Er is een activiteitenprogramma opgesteld voor de komende vijf jaar (2013-2017). De investeringen in deze periode zullen aanzienlijk groter zijn dan in de afgelopen drie jaar. Het zwaartepunt van deze investeringen valt in de periode 2015-2016. De zakelijke markt moet doorgroeien naar zo'n 15% van de totale omzet in 2017.

Apenheul bouwt met deze strategie verder op de positionering “Herken jezelf” die nog veel mogelijkheden biedt. Het intensiveren van de beleving voor gasten, het blijven van een toonaangevend en innovatief dierenpark én het vergroten van de inspanningen voor natuurbehoud via APCT (vanaf nu gecommuniceerd als Apenheul Natuurbehoud Fonds) zullen een bijdrage leveren aan liefde voor de natuur bij betrokkenen en een (financieel) gezonde organisatie.

Apeldoorn, 2 juli 2014

C.E. de Rooter, Algemeen directeur
F.E. Rietkerk, Zoölogisch directeur

Kopie

Jaarrekening

Geconsolideerde balans per 31 december 2013

(na voorgestelde resultaatbestemming)

	Ref.	31 december 2013		31 december 2012	
		€	€	€	€
<i>Vaste activa</i>					
Materiële vaste activa	4				
Bedrijfsgebouwen en -terreinen		9.376.500		9.656.700	
Verbouwingen, installaties en renovatie terreinen		1.629.700		1.480.700	
Overige bedrijfsmiddelen		763.500		792.698	
Activa in ontwikkeling		63.578		9.469	
			11.833.278		11.939.567
Financiële vaste activa					
Deelneming Gaiapark B.V.	5		1.767.175		1.950.814
<i>Vlottende activa</i>					
Vorraden			105.386		60.786
Vorderingen	6				
Debiteuren		105.643		125.962	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	13	132.796		72.256	
Diverse vorderingen en overlopende activa		61.500		27.942	
			299.939		226.160
Liquide middelen					
Rabobank		960.395		967.928	
Kas		10.334		7.934	
			970.729		975.862
			14.976.507		15.153.189

		31 december 2013		31 december 2012	
	Ref.	€	€	€	€
Groepsvermogen	7		6.473.235		6.593.635
Vorzieningen					
Voorziening groot onderhoud	8	26.535		61.117	
Voorziening latente belastingverplichting	9	5.616		7.996	
Voorziening jubilea personeel	10	20.878		22.250	
			53.029		91.363
Langlopende schulden	11		6.910.094		7.034.720
Kortlopende schulden	12				
Crediteuren		248.334		231.343	
Kortlopend deel langlopende schulden		149.938		217.141	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	13	140.366		102.052	
Rekening-courant APCT	14	317.719		308.071	
Diverse schulden en overlopende passiva		683.792		574.864	
			1.540.149		1.433.471
			<u>14.976.507</u>		<u>15.153.189</u>

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2013

	Ref.	2013		2012	
		€	€	€	€
Netto-omzet	16		8.659.512		9.301.696
Kosten					
Kosten van grond- en hulpstoffen		1.253.611		1.239.260	
Lonen en salarissen	17	3.383.539		3.554.569	
Sociale lasten	17	677.814		666.053	
Afschrijvingen materiële vaste activa	18	1.188.294		1.148.434	
Overige bedrijfskosten		1.731.685		1.648.317	
			8.234.943		8.256.633
			424.569		1.045.063
Financiële baten en lasten	19				
Rentebaten		3.235		7.360	
Rentelasten		(363.085)		(372.195)	
			(359.850)		(364.835)
Resultaat uit gewone bedrijfs- uitoefening voor belasting			64.719		680.228
Belastingen hierover			23.520		23.344
			88.239		703.572
Resultaat deelneming			(183.639)		10.331
Nettoresultaat			(95.400)		713.903

Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2013

	Ref.	2013		2012	
		x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000
Kasstroom uit operationele activiteiten					
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen			65		680
<i>Aanpassingen voor:</i>					
Afschrijvingen op materiële vaste activa	18	1.189		1.151	
Mutatie voorzieningen		(38)		(100)	
			1.151		1.051
<i>Verandering in werkkapitaal:</i>					
Voorraden		(44)		11	
Vorderingen		(74)		(5)	
Kortlopende schulden		107		190	
			(11)		196
Kasstroom uit bedrijfsoperaties			1.205		1.927
Winstbelasting			23		23
Kasstroom uit operationele activiteiten			1.228		1.950
Kasstroom uit investeringsactiviteiten					
Investeringen in materiële vaste activa		(1.082)		(858)	
Mutaties in financiële vaste activa		184		(10)	
Resultaat deelneming		(184)		10	
			(1.082)		(858)
Kasstroom uit financieringsactiviteiten					
Aangetrokken langlopende schulden		26		69	
Aflossing langlopende schulden		(152)		(209)	
Bijdrage APCT uit resultaat 2012		(25)		(62)	
			(151)		(202)
Nettokasstroom			(5)		890
Mutatie geldmiddelen					
Geldmiddelen per 1 januari			976		86
Toename/(afname) geldmiddelen			(5)		890
Geldmiddelen per 31 december			971		976

Toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening

1 Algemene toelichting

1.1 Activiteiten

De stichting is gevestigd aan de J.C. Wilsaan 21 te Apeldoorn en heeft ten doel natuur-beschermingseducatie en soortenbehoud door middel van het beheer en de exploitatie van een dierenpark met als specialiteit primaten en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, een en ander in de ruimste zin des woords.

Stichting WereldNatuurhuis

Deze stichting, eveneens gevestigd aan de J.C. Wilsaanlaan 21 te Apeldoorn, is opgericht op 3 februari 2009 en heeft een nieuw gebouw gerealiseerd. De gegevens van deze stichting zijn vanaf de oprichtingsdatum opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening.

1.2 Verbonden partijen

De Stichting Apenheul Primate Conservation Trust te Apeldoorn, alsmede de minderheidsdeelneming Gaiapark B.V. te Kerkrade worden aangemerkt als verbonden partijen.

1.3 Toelichting op het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen en het bankkrediet opgenomen onder de kortlopende schulden. Kasstromen in vreemde valuta zijn omgerekend tegen de gemiddelde koers. Koersverschillen inzake geldmiddelen worden afzonderlijk in het kasstroom overzicht getoond. Ontvangen en betaalde rente en winstbelastingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

1.4 Schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van Stichting Apenheul zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

1.5 Consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de Stichting Apenheul en de Stichting WereldNatuurhuis geconsolideerd.

2 Grondslagen voor waardering van activa en passiva

2.1 Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in euro's.

Activa en passiva worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. Toelichtingen op posten in de balans, winst-en-verliesrekening en het kasstroomoverzicht in de jaarrekening zijn genummerd.

2.2 Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar.

2.3 Materiële vaste activa

Bedrijfsgebouwen en –terreinen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte economische levensduur. Met op balansdatum verwachte bijzondere waardeverminderingen wordt rekening gehouden. Voor de vaststelling of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar paragraaf 2.4.

Overige vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte economische levensduur, of lagere bedrijfswaarde. De vervaardigingsprijs bestaat uit de aanschaffingskosten van grond- en hulpstoffen en kosten die rechtstreeks toerekenbaar zijn aan de vervaardiging inclusief installatiekosten.

Vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs. Indien voor te vervaardigen materiële vaste activa noodzakelijkerwijs een aanmerkelijke hoeveelheid tijd nodig is om deze gebruiksklaar te maken worden rentekosten opgenomen in de vervaardigingsprijs.

Subsidies op investeringen worden in mindering gebracht op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs van de activa waarop de subsidies betrekking hebben.

De dierencollectie is op nihil gewaardeerd.

Kosten van groot onderhoud aan de bedrijfsgebouwen en –terreinen en installaties worden bij uitvoering in het resultaat verantwoord.

2.4 Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

Door de stichting wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort.

Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde.

2.5 Financiële vast activa

Deelneming

Deelnemingen in groepsmaatschappijen en overige deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend worden gewaardeerd volgens de nettovermogenswaardemethode. Invloed van betekenis wordt in ieder geval verondersteld aanwezig te zijn bij het kunnen uitbrengen van 20% of meer van de stemrechten.

De nettovermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze jaarrekening; voor deelnemingen waarvan onvoldoende gegevens beschikbaar zijn voor aanpassing aan deze grondslagen, wordt uitgegaan van de waarderingsgrondslagen van de desbetreffende deelneming.

Indien de waardering van een deelneming volgens de nettovermogenswaarde negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd. Indien en voor zover Stichting Apenheul in deze situatie geheel of gedeeltelijk instaat voor de schulden van de deelneming, dan wel het stellige voornemen heeft de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt een voorziening getroffen. De eerste waardering van gekochte deelnemingen is gebaseerd op de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva op het moment van acquisitie. Voor de vervolgwaardering worden, uitgaande van de waarden bij eerste waardering, de grondslagen toegepast die gelden voor deze jaarrekening.

Deelnemingen waarop geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien sprake is van een duurzame waardevermindering vindt waardering plaats tegen deze lagere waarde: afwaardering vindt plaats ten laste van de winst-en-verliesrekening.

Latente belastingvorderingen en –verplichtingen

Latente belastingvorderingen en –verplichtingen worden opgenomen voor tijdelijke verschillen tussen de waarde van de activa en passiva volgens fiscale voorschriften enerzijds en de in deze jaarrekening gevolgde waarderingsgrondslagen anderzijds. De berekening van de latente belastingvorderingen en –verplichtingen geschiedt tegen de op het einde van het verslagjaar geldende belastingtarieven of tegen de in komende jaren geldende tarieven, voor zover reeds bij wet vastgesteld.

Latente belastingvorderingen, met inbegrip van die voortvloeiend uit voorwaartse verliescompensatie, worden gewaardeerd indien het waarschijnlijk is dat er fiscale winst beschikbaar zal zijn waarmee verliezen kunnen worden gecompenseerd en verrekeningsmogelijkheden kunnen worden benut.

Latente belastingvorderingen worden verantwoord voor verschillen in de waardering van de voorziening jubilea personeel. Latente belastingverplichtingen worden verantwoord voor verschillen in de waardering van het onroerend goed als gevolg van het fiscaal toepassen van de herinvesteringsreserve.

Belastinglatenties worden gewaardeerd op nominale waarde.

Latente belastingvorderingen zijn opgenomen onder de financiële vaste activa, latente belastingverplichtingen zijn opgenomen onder de voorzieningen.

Vorderingen op deelnemingen

De onder financiële vaste activa opgenomen vorderingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde van het verstrekte bedrag, gewoonlijk de nominale waarde, onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen.

2.6 Voorraden

Voorraden voor gebruik en verkoop

Voorraden voor gebruik en verkoop bestaan uit de per balansdatum aanwezige voorraad shop en voorraad horeca.

De voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijzen onder toepassing van de FIFO-methode ('first in, first out') of lagere opbrengstwaarde.

De opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs onder aftrek van direct toerekenbare verkoopkosten. Bij de bepaling van de opbrengstwaarde wordt rekening gehouden met de incurantheid van de voorraden.

Vorraad diervoeder

De voorraad diervoeder worden gewaardeerd op de laatstbetaalde inkoop prijs dan wel lagere marktwaarde.

2.7 Vorderingen

Handelsvorderingen

Handelsvorderingen worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde. Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid.

2.8 Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden, zijn vrij opneembaar en zijn opgenomen tegen de nominale waarde.

Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden.

2.9 Voorzieningen

Algemeen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

Wanneer verplichtingen naar verwachting door een derde zullen worden vergoed, wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen indien het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting.

Pensioenvoorziening

Stichting Apenheul heeft een pensioenregeling waarop de bepalingen van de Nederlandse Pensioenwet van toepassing zijn en waarvoor op verplichte, contractuele en vrijwillige basis premies aan een verzekeringsmaatschappij worden betaald door Stichting Apenheul. De premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen. Nog niet betaalde premies worden als verplichting op de balans opgenomen.

2.10 Langlopende schulden

Langlopende schulden worden gewaardeerd tegen de kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag minus eventuele transactiekosten.

2.11 Leasing

Operationele leasing

Leasecontracten waarbij een groot deel van de voor- en nadelen verbonden aan de eigendom niet bij de stichting ligt, worden verantwoord als operationele leasing. Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de winst-en-verliesrekening over de looptijd van het contract.

3 Grondslagen voor bepaling van het resultaat

3.1 Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het jaar. De resultaten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd; verliezen reeds zodra zij voorzienbaar zijn.

3.2 Opbrengstverantwoording

Opbrengsten uit de levering van goederen worden verwerkt zodra alle belangrijke rechten en risico's met betrekking tot de eigendom van de goederen zijn overgedragen aan de koper. Opbrengsten uit de levering van diensten geschieden naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten.

3.3 Netto omzet

Onder netto-omzet wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte bedragen voor de in het verslagjaar geleverde goederen en diensten onder aftrek van kortingen en exclusief omzetbelasting.

3.4 Kosten

Onder kosten van grond- en hulpstoffen wordt verstaan de direct aan de geleverde goederen en diensten toe te rekenen inkoopwaarden. De overige kosten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

3.5 Personeelsbeloningen

Periodiek betaalbare beloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst-en-verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn.

Pensioenlasten

De stichting heeft een toegezegd-pensioenregeling. Hierbij is een pensioen toegezegd aan personeel op de pensioengerechtigde leeftijd, afhankelijk van leeftijd, salaris en dienstjaren. De stichting heeft de toegezegd-pensioenregeling verwerkt als zou sprake zijn van een toegezegde-bijdrageregeling. De premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn.

3.6 *Afschrijvingen materiële vaste activa*

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte economische levensduur van het actief.

Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de economische levensduur worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

Boekwinsten en –verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

3.7 *Belastingen*

De exploitatie van de souvenirshop en het gebouw De St@art zijn belast met vennootschapsbelasting. De nettowinst uit het dierenpark en het restaurant zijn onbelast.

De vennootschapsbelasting over het resultaat uit de souvenirshop en De St@art wordt berekend op basis van het geldende tarief, rekening houdend met vrijgestelde winstbestanddelen en niet-aftrekbare kosten.

Tevens wordt rekening gehouden met wijzigingen die optreden in de latente belastingvorderingen en latente belastingschulden uit hoofde van wijzigingen in het te hanteren belastingtarief.

4 Materiële vaste activa

De mutaties in de materiële vaste activa zijn in het hiernavolgende schema samengevat:

	Bedrijfs- gebouwen en – terreinen	Verbou- wingen, installaties en renovatie terrein	Overige bedrijfs- middelen	Activa in ontwikkeling	Totaal
	€	€	€	€	€
1 januari 2013					
Verkrijgingsprijs- of vervaardigings- prijzen	18.413.429	7.027.284	4.168.725	9.469	29.618.907
Ontvangen giften	(211.462)	(36.302)	(7.838)	0	(255.602)
	18.201.967	6.990.982	4.160.887	9.469	29.363.305
Cumulatieve afschrijvingen	(8.545.267)	(5.510.282)	(3.368.189)	0	(17.423.738)
Boekwaarde	9.656.700	1.480.700	792.698	9.469	11.939.567
Mutaties					
Investeringen	327.088	419.471	281.739	54.109	1.082.407
Afschrijvingen	(607.288)	(270.471)	(310.937)	0	(1.188.696)
Saldo	(280.200)	149.000	(29.198)	54.109	(106.289)
31 december 2013					
Verkrijgingsprijs- of vervaardigings- prijzen	18.737.034	7.049.826	3.185.905	63.578	29.036.343
Ontvangen giften	(211.462)	(36.302)	(7.838)	0	(255.602)
	18.525.572	7.013.524	3.178.067	63.578	28.780.741
Cumulatieve afschrijvingen	(9.149.072)	(5.383.824)	(2.414.567)	0	(16.947.463)
Boekwaarde	9.376.500	1.629.700	763.500	63.578	11.833.278
Afschrijvingspercentages	3 1/3 – 5%	7,9 – 10%	10 – 33 1/3%	0%	

Onder de bedrijfsgebouwen is tevens het Natuurhuis opgenomen. Dit Natuurhuis is op 8 juni 2010 in gebruik genomen. Vanaf 1 juli 2010 vindt afschrijving plaats. Het pand is hypothecair bezwaard ten behoeve van de gemeente Apeldoorn. Met de huurders zijn meerjarige huurovereenkomsten afgesloten.

Mede naar aanleiding van het geprognosticeerde verlies voor de exploitatie van dit gebouw voor de komende jaren is in 2010 een taxatie uitgevoerd van het bedrijfsgebouw. Het gebouw is getaxeerd op een waarde in verhuurde staat van € 5.100.000. Het verschil tussen deze waarde en de boekwaarde van het pand is in 2010 als bijzondere waardevermindering ten laste van het resultaat gebracht.

De in 2011 nagekomen investeringen met betrekking tot het Natuurhuis zijn in 2011 als kosten verwerkt, aangezien deze investeringen geen waardeverhogend effect voor het object hebben gehad.

Ter zekerheid van het van de bankier ontvangen krediet werd een recht van eerste hypotheek gevestigd ad € 5.000.000, te vermeerderen met € 1.750.000 voor rente en kosten op de opstallen van de stichting en werd stil pandrecht verstrekt op de inventaris en transportmiddelen van de stichting en op het melioratierecht van de gemeente Apeldoorn.

Financiële vaste activa

5 Deelneming Gaiapark B.V.

In 2009 is door de aandeelhouders van Gaiapark B.V. te Kerkrade gezamenlijk € 3.659.000 bijgestort op het aandelenkapitaal van de vennootschap. Het aandeel van Stichting Apenheul hierin bedroeg € 459.000. Per 31 december 2013 betreft het aandeel van Stichting Apenheul in de vennootschap 19,94%.

Over 2013 heeft de vennootschap een verlies geleden van € 920.790. De nettovermogenswaarde bedroeg per 31 december 2013 € 8.860.860, exclusief de herwaarderingsreserve van € 2.615.798 als gevolg van afwijkende waarderingsgrondslagen tussen Stichting Apenheul en haar deelneming.

Het verloop van de deelneming is als volgt:

	€
Stand per 1 januari 2013	1.950.814
Bij: aandeel in het resultaat (19,94% van € 920.790 verlies)	(183.639)
	<hr/>
Stand per 31 december 2013	1.767.175
	<hr/>

6 Vorderingen

De vorderingen hebben alle een looptijd korter dan één jaar.

7 Groepsvermogen

Het verloop van het groepsvermogen is als volgt:

	€
Stand per 1 januari 2013	6.593.635
Bij: verwerking resultaat lopend boekjaar	(120.400)
	<hr/>
Stand per 31 december 2013	6.473.235
	<hr/>

Voorzieningen

8 Voorziening groot onderhoud

Betreft een voorziening ter financiering van periodieke onderhoudskosten van gebouwen en terreinen. De voorziening is gebaseerd op een onderhoudsplan. De looptijd van de voorziening bedraagt enkele jaren. Het verloop van de voorziening is als volgt:

	2013	2012
	€	€
Stand per 1 januari	61.117	164.033
Af: uitgevoerd onderhoud	(34.582)	(102.916)
Stand per 31 december	<u>26.535</u>	<u>61.117</u>

Vanaf 2010 hebben geen dotaties meer aan de onderhoudsvoorziening plaatsgevonden. Met ingang van 2011 worden de onderhoudskosten in de resultatenrekening verwerkt op het moment van de uitvoering van het onderhoud. De bestaande voorziening zal worden aangewend voor noodzakelijk onderhoud in de komende jaren.

9 Voorziening latente belastingverplichting

De voorziening latente belastingverplichtingen is gevormd voor verschillen in de waardering van de souvenirshop als gevolg van het toepassen van de herinvesteringsreserve. De waardering is geschied tegen de voor 2013 geldende belastingtarieven.

Het verloop van de voorziening is als volgt:

	€
Stand per 1 januari 2013	7.996
Af: vrijval 2013	(2.380)
Stand per 31 december 2013	<u>5.616</u>

De vrijval ad € 2.380 is in de winst-en-verliesrekening opgenomen onder de post "vennootschapsbelasting".

10 Voorziening jubilea personeel

Deze voorziening, met een overwegend langlopend karakter, is opgenomen in het kader van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Bij de bepaling van de voorziening zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- verwachte gemiddelde salarisstijging 2,5% per jaar;
- in de berekening is rekening gehouden met een disconteringsvoet van 2,5%;
- de verwachte vertrekans is per individuele werknemer en functie beoordeeld en varieert van 0% tot 100%.

€

Stand per 1 januari 2013	22.250
Af: Mutatie boekjaar	(1.372)
	<hr/>
Stand per 31 december 2013	20.878
	<hr/>

11 Langlopende schulden

	Stand per 31-12-2013	Aflossings- verplichting 2014	Resterende looptijd > 1 jaar	Resterende looptijd > 5 jaar	Stand per 31-12-2012
	€	€	€	€	€
Lening o/g Rabobank	50.438	50.438	0	0	171.445
Rabo Hypotheek	5.112.729	49.409	5.063.320	4.850.409	5.162.058
Rabo Groen	1.304.301	50.091	1.254.210	1.085.089	1.352.505
Gemeente Apeldoorn	592.564	0	592.564	592.564	565.853
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	7.060.032	149.938	6.910.094	6.528.062	7.251.861
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>

Lening o/g Rabobank Apeldoorn

Betreft een in 1999 ontvangen lening o/g ad € 1.815.120. De jaarlijkse rente bedraagt 4,9%. De looptijd van de lening bedraagt 15 jaar. Aflossing geschiedt in maandelijkse termijnen ad € 10.084. De aflossingsverplichting 2014 ad € 121.007 is onder kortlopende schulden opgenomen. Als zekerheid voor de ontvangen lening is een recht van eerste hypotheek gevestigd ad € 5.000.000 op het onroerend goed van de stichting, te vermeerderen met een opslag van € 1.750.000 voor rente en kosten, en werd stil pandrecht verstrekt op de inventaris en transportmiddelen van de stichting, alsmede op het melioratierecht van de gemeente Apeldoorn.

Lening Rabo Hypotheek

Betreft een in 2009 ontvangen hypotheek ad € 5.287.000. De jaarlijkse rente bedraagt 4,3%. De looptijd van de lening bedraagt 40 jaar. Aflossing geschiedt in jaarlijkse annuïteiten.

Lening Rabo Groen

Betreft een in 2009 afgesloten lening van € 1.472.000. Het rentepercentage is 4,01% per jaar. De looptijd is 30 jaar. Aflossing geschiedt in maandelijkse annuïteiten. Er is een rentekorting van toepassing op deze lening van 0,8%.

Als zekerheid voor de ontvangen leningen is door de gemeente Apeldoorn een borgstelling verstrekt aan de Rabobank. Aan de gemeente Apeldoorn is hypothecaire zekerheid verschafft.

Krediet gemeente Apeldoorn

Betreft een in 2010 afgesloten krediet met een maximum van € 1.000.000. Opname is toegestaan tot 1 juni 2014. Het rentepercentage bedraagt 5,25% per jaar. Aflossing geschiedt in maximaal 10 jaar met een minimum aflossing van € 100.000.

Bankier

Door de Rabobank Apeldoorn U.A. is een krediet in rekening-courant ter beschikking gesteld van € 850.000 en een seizoenskrediet (tot en met 31 augustus) van € 1.350.000. Voor de verstrekte zekerheden wordt verwezen naar hetgeen hiervoor is vermeld.

12 Kortlopende schulden

De kortlopende schulden hebben alle een looptijd korter dan één jaar.

13 Belastingen en premies sociale verzekeringen

	31-12-2013	31-12-2012
	€	€
Loonbelasting en premies sociale verzekeringen	64.881	121.771
Pensioenpremies	75.485	37.683
Vennootschapsbelasting	(100.714)	(72.256)
Omzetbelasting	(32.082)	(57.402)
	<u>7.570</u>	<u>29.796</u>

14 Rekening-courant APCT

De jaarlijkse rente bedraagt 4%. Er zijn geen zekerheden verstrekt en er is geen aflossings-schema overeengekomen.

15 Niet uit de balans blijvende financiële verplichtingen

Cofinanciering gemeente Apeldoorn

In 2008 heeft Apenheul een toezegging gedaan aan de gemeente Apeldoorn terzake van een bijdrage van € 309.718 in de verbeteringen aan het toegangspad en –plein van Apenheul. Deze werkzaamheden zijn in 2013 afgerond en zal betaling aan de gemeente Apeldoorn plaatsvinden.

Huurverplichtingen

Het jaarlijks bedrag van met derden aangegane huurverplichtingen van onroerende zaken bedraagt € 0,45. De huurovereenkomst is aangegaan voor onbepaalde tijd.

De stichting leest een tweetal personenauto's. De maandelijkse verplichting bedraagt € 1.950. De maximale looptijd van het leasecontract bedraagt 5 jaar.

Recht van opstal

Het jaarlijkse bedrag van met derden aangegane verplichtingen inzake recht van opstal van onroerende zaken bedraagt € 53.508. De overeenkomst is aangegaan voor onbepaalde tijd, met dien verstande dat bij beëindiging van de huurovereenkomst eveneens het recht van opstal eindigt.

Overeenkomst exploitatie park Berg en Bos

Stichting Apenheul en Accres Apeldoorn B.V. zijn met betrekking tot het beheer van het park Berg en Bos te Apeldoorn de levering van een aantal diensten over en weer overeengekomen.

Stichting Apenheul draagt zorg voor de inning van de parkeergelden door middel van validatie van parkeerkaarten aan de kassa van door Accres Apeldoorn B.V.

Partijen kwamen de volgende onderlinge jaarlijkse vergoedingen overeen, welke jaarlijks worden geïndexeerd:

Door Stichting Apenheul te voldoen aan Accres Apeldoorn B.V. € 134.000 inzake:

- bijdrage in onderhoudskosten van het voorplein, binnenplein en aanlooproute naar Apenheul;
- bijdrage in verband met het ter beschikking stellen aan Apenheul van kassa- en kantoorruimte;
- bijdrage in jaarlijks onderhoud en groot onderhoud.

Dit laatstgenoemde bedrag wordt vermeerderd met € 0,45 per betalende bezoeker boven het aantal van 450.000 bezoekers per jaar.

Door Access Apeldoorn B.V. te voldoen aan Stichting Apenheul € 32.000 inzake:

- bijdrage in kosten van inning van parkeergelden en parkeerbegeleiding;
- vergoeding voor de inning van entreegelden park Berg en Bos;
- vergoeding voor begeleiding, EHBO, etc. voor bezoekers van Berg en Bos.

De bovengenoemde vergoedingen worden jaarlijks geïndexeerd.

Huurovereenkomst Stichting Wereldnatuurhuis (WNH).

De stichting heeft zich gecommiteerd een jaarlijkse huurprijs aan de stichting WNH te betalen (2013: € 364.876, 2012: € 312.500).

16 Netto-omzet

De netto-omzet is in 2013 ten opzichte van 2012 met 6,90% afgenomen.

17 Personeelskosten

	Uitkomst	
	2013	2012
	€	€
Brutolonen en -salarissen	2.334.090	2.402.149
Kosten uitzendkrachten	952.962	1.034.572
	<u>3.287.052</u>	<u>3.436.721</u>
Ontvangen ziekengeld	(9.146)	(22.714)
Doorbelaste kosten Access Apeldoorn B.V.	(17.086)	(36.875)
	<u>3.260.820</u>	<u>3.377.132</u>
Sociale lasten	409.984	404.144
Pensioenlasten	267.830	261.939
Diverse personeelskosten	122.719	177.407
	<u>4.061.353</u>	<u>4.220.622</u>

18 Afschrijvingen materiële vaste activa

	Uitkomst	
	2013	2012
	€	€
Bedrijfsgebouwen en –terreinen	607.288	601.800
Verbouwingen, installaties en renovatie terrein	270.471	271.731
Overige bedrijfsmiddelen	310.937	277.903
	<u>1.188.696</u>	<u>1.151.434</u>
Boekresultaat bij desinvestering	(402)	(3.000)
	<u>1.188.294</u>	<u>1.148.434</u>

19 Financiële baten en lasten

	Uitkomst	
	2013	2012
	€	€
<i>Rentebaten</i>		
Diversen	3.235	7.360
<i>Rentelasten</i>		
Bankkosten	20.907	17.587
Bankrente	19.219	24.381
Rente lening o/g Rabobank	5.850	11.558
Rente financiering rabobank	277.364	282.012
Rente Stichting Apenheul Primate Conservation Trust	11.829	9.775
Rente financiering gemeente Apeldoorn	27.916	26.882
	363.085	372.195
Per saldo rentelast	(359.850)	(364.835)

De betaalde rente over de leningen van de Rabobank gedurende de bouw van het Natuurhuis met daartegenover de ontvangen rente over het bouwdepot, is geactiveerd onder de materiële vaste activa.

20 Werknemers

Gedurende het jaar 2013 waren gemiddeld 99,6 fte's (2012: 99,3) werkzaam in de stichting, onderverdeeld naar de volgende exploitaties:

	2013	2012
In dienst:		
- dierenpark	63	62
- horeca	3	3
- souvenirshop	1	1
- st@art	2	2
	69	68
Uitzendkrachten:		
- dierenpark	9	9
- horeca	18	18
- souvenirshop	2	2
- st@art	2	3
	31	31
	100	99

21 Beloning bestuurders

Vermelding van de beloning van bestuurders is achterwege gebleven daar er statutair één bestuurder functioneert.

Apeldoorn, 2 juli 2014

De bestuurder,

De Raad van Toezicht,

C.E. de Ruiter

C.D. Hage

A.H.J. Willemsen

B. Lamberts

R.R.H.M. van der Zijl

Balans per 31 december 2013

(na voorgestelde resultaatbestemming)

	Ref.	31 december 2013		31 december 2012	
		€	€	€	€
<i>Vaste activa</i>					
Materiële vaste activa					
Bedrijfsgebouwen en –terreinen		4.648.600		4.801.100	
Verbouwingen, installaties en renovatie terreinen		1.629.700		1.480.700	
Overige bedrijfsmiddelen		763.500		792.698	
Activa in ontwikkeling		63.578		9.469	
			7.105.378		7.083.967
Financiële vaste activa					
Deelneming Gaiapark B.V.			1.767.175		1.950.814
<i>Vlottende activa</i>					
Voorraden					
			105.386		60.786
Vorderingen					
Debiteuren		105.643		125.962	
Belastingen en premies sociale verzekeringen		132.796		72.256	
Lening Stichting Wereld-Natuurhuis		110.000		110.000	
Rekening-courant Stichting WereldNatuurhuis		79.772		96.206	
Diverse vorderingen en overlopende activa		61.500		55.875	
			489.711		460.299
Liquide middelen					
Postbank		955.960		962.156	
Kas		10.335		7.934	
			966.295		970.090
			10.433.945		10.525.956

		31 december 2013		31 december 2012	
Ref.		€	€	€	€
Eigen vermogen	23		9.008.160		9.069.814
Voorzieningen					
Voorziening groot onderhoud		26.535		61.117	
Latente belastingverplichting		5.616		7.996	
Voorziening jubilea personeel		20.879		22.250	
			53.030		91.363
Langlopende schulden					
Lening o/g Rabobank			0		50.438
Kortlopende schulden					
Crediteuren		300.591		227.102	
Kortlopend deel langlopende schulden		50.438		121.007	
Belastingen en premies sociale verzekeringen		140.366		95.510	
Rekening-courant APCT		317.719		308.071	
Diverse schulden en overlopende passiva		563.641		562.651	
			1.372.755		1.314.341
			10.433.945		10.525.956

Winst-en-verliesrekening over 2013

Ref.	2013		2012	
	€	€	€	€
Netto-omzet		8.500.215		9.142.713
Kosten				
Kosten van grond- en hulpstoffen	1.253.611		1.239.260	
Lonen en salarissen	3.383.539		3.554.539	
Sociale lasten	677.814		666.083	
Afschrijvingen materiële vaste activa	1.057.614		1.018.934	
Overige bedrijfskosten	1.955.335		1.811.076	
		<u>8.327.913</u>		<u>8.289.892</u>
		172.302		852.821
Financiële baten en lasten				
Rentebaten	8.718		12.859	
Rentelasten	(57.555)		(63.061)	
		<u>(48.837)</u>		<u>(50.202)</u>
Resultaat uit gewone bedrijfs- uitoefening voor belasting		123.465		802.619
Belastingen hierover		23.520		23.344
		<u>146.985</u>		<u>825.963</u>
Resultaat deelneming		(183.639)		10.331
Nettoresultaat		<u>(36.654)</u>		<u>836.294</u>

Toelichting op de balans en winst-en-verliesrekening

22 Algemeen

De enkelvoudige jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

De grondslagen van waardering en van resultaatbepaling voor de enkelvoudige jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening zijn gelijk. Deelnemingen in groepsmaatschappijen worden gewaardeerd volgens de nettovermogenswaarde in overeenstemming met paragraaf 2.7 van de geconsolideerde jaarrekening.

Voor de grondslagen van de waardering van activa en passiva en voor de bepaling van het resultaat wordt verwezen naar de opgenomen toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening.

Vanaf 2010 hebben geen dotaties meer aan de onderhoudsvoorziening plaatsgevonden. Met ingang van 2011 worden de onderhoudskosten in de resultatenrekening verwerkt op het moment van de uitvoering van het onderhoud. De bestaande voorziening zal worden aangewend voor noodzakelijk onderhoud in de komende jaren.

23 Eigen vermogen

Het verloop van het eigen vermogen is als volgt:

	€
Stand per 1 januari 2013	9.069.814
Bij: resultaatverwerking 2013	(36.654)
Bijdrage APCT	(25.000)
	<hr/>
Stand per 31 december 2013	9.008.160
	<hr/>

Kopie

Het eigen vermogen in de enkelvoudige balans wijkt af van het eigen vermogen in de geconsolideerde balans. Dit verschil wordt veroorzaakt doordat in het geconsolideerd eigen vermogen tevens het eigen vermogen van de Stichting WereldNatuurhuis is opgenomen. De afwijking in het resultaat volgens de geconsolideerde en de enkelvoudige winst-en-verliesrekening houdt eveneens verband met het resultaat van de Stichting WereldNatuurhuis.

Apeldoorn, 2 juli 2014

De bestuurder,

De Raad van Toezicht,

C.E. de Ruiter

C.D. Hage

A.H.J. Willemsen

B. Lamberts

R.R.H.M. van der Zijl

Kopie

Overige gegevens

Voorstel winstbestemming

Over 2013 werd een nettoverlies geleden van € 95.400.
Aan het bestuur wordt voorgesteld de nettowinst als volgt te bestemmen:

	€
Bijdrage APCT	25.000
Ten laste van het eigen vermogen van de beide stichtingen	(120.400)
	<hr/>
	(95.400)
	<hr/>

Dit voorstel is reeds in de jaarrekening verwerkt.

Controleverklaring

Kopie

Bijlagen

Winst-en-verliesrekening over 2013 en 2012

	Uitkomst 2013	Uitkomst 2012
	€	€
Netto-omzet		
Entreegelden	5.466.015	5.883.098
Horeca	2.138.468	2.321.600
De St@art	295.393	300.070
Souvenirshop	600.339	637.945
WereldNatuurhuis	159.297	158.983
	<hr/> 8.659.512	<hr/> 9.301.696
Kosten		
Kosten dierverzorging	204.906	174.208
Inkoopwaarde van de horeca en De St@art	793.666	810.736
Inkoopwaarde van de souvenirshop	255.039	254.316
Lonen en salarissen	3.260.820	3.380.132
Sociale lasten	409.984	401.144
Pensioenlasten	267.830	261.939
Diverse personeelskosten	122.719	177.407
Afschrijvingen materiële vaste activa	1.188.294	1.148.434
Bijzondere waardevermindering materiële vaste activa	0	0
Huisvestingskosten	812.003	769.478
Algemene kosten en beheerskosten	930.844	934.075
Overige baten en lasten	(11.162)	(55.236)
	<hr/> 8.234.943	<hr/> 8.256.633
Bedrijfsresultaat	<hr/> 424.569	<hr/> 1.045.063
Financiële baten en lasten		
Rentebaten	3.235	7.360
Rentelasten	(363.085)	(372.195)
Resultaat deelneming	(183.639)	10.331
	<hr/> (543.489)	<hr/> (354.504)
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belasting	<hr/> (118.920)	<hr/> 690.559
Vennootschapsbelasting	23.520	23.344
Resultaat na vennootschapsbelasting	<hr/> (95.400)	<hr/> 713.903

Winst-en-verliesrekening per afdeling

2013

	Dierenpark	Horeca	Souvenir-shop	De St@art	Stichting Wereld-Natuurhuis	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Netto-omzet						
Diverse opbrengsten	5.466.015	2.138.468	600.339	295.393	524.173	9.024.388
Interne eliminatie	0	0	0	0	(364.876)	(364.876)
	5.466.015	2.138.468	600.339	295.393	159.297	8.659.512
Kosten dierv verzorging	(204.906)	0	0	0	0	(204.906)
Inkoopwaarde van de omzet	0	(671.445)	(255.039)	(122.221)	0	(1.048.705)
	5.261.109	1.467.023	345.300	173.172	159.297	7.405.901
Kosten						
Personeelskosten	3.167.359	634.955	98.320	160.719	0	4.061.353
Afschrijvingen materiële vaste activa	817.420	133.638	28.098	78.458	130.680	1.188.294
Huisvestingskosten	561.642	248.237	18.201	207.573	141.226	1.176.879
Interne eliminatie	(186.171)	0	0	(178.705)	0	(364.876)
Algemene kosten en beheerskosten	638.595	249.070	15.379	27.800	0	930.844
	4.998.845	1.265.900	159.998	295.845	271.906	6.992.494
Bedrijfsresultaat	262.264	201.123	185.302	(122.673)	(112.609)	413.407
Rentebaten en -lasten	(44.437)	(2.900)	(500)	(1.000)	(311.013)	(359.850)
Overige baten en lasten	11.162	0	0	0	0	11.162
Resultaat deelneming	(183.639)	0	0	0	0	(183.639)
	45.350	198.223	184.802	(123.673)	(423.622)	(118.920)
Resultaat voor gewone bedrijfs- uitoefening voor belasting	45.350	198.223	184.802	(123.673)	(423.622)	(118.920)
Vennootschapsbelasting	0	0	(36.960)	60.480	0	23.520
Nettoresultaat	45.350	198.223	147.842	(63.193)	(423.622)	(95.400)